

ALLAH'IN İLMİNİN FARKLI ŞEKİLLERDE TEZAHÜRÜ

Zeki KESKİN*

Özet

Kâinatı yoktan var eden Allah, ilmi ile herşeyi kuşatmıştır. En ileri teknolojik aletlerle bile ancak sınırlı bir çerçevede görünen ve içinde güneş, ay, yıldız ile gezegenlerin bulunduğu galaksi sistemlerinin ne kadar mükemmel bir şekilde yaratıldığını müşahede etmekteyiz. Zira bunların yaratıcısı herşeye muktedir olan Allah'tır. O Allah ki yarattığı ve gelecekte yaratacağı herşeyin bilgisine sahip olandır. Allah'ın evrendeki herşeyin bilgisine sahip olması, Kur'an'ın tabiriyle "ilim" olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla Allah'ın sıfatlarından biri olan "ilim", Allah'ın herşeyi bilmesi demektir. Binaenaleyh Allah her şeyi bilendir, yarattığı varlığı en ince teferruatına kadar bilmesi gerekir. O böyle mükemmel bir kâinatı, harika sanat eserini, insanları, bitkileri, hayvanları ve cansızları bilinen ve bilinmeyen alemleri eşsiz bir sistem ve ahenk içerisinde yaratmıştır. İnsanların fiillerine göre mükafatlandırılabilmesi veya cezalandırılabilmesi de bu fiillerin en ince ayrıntılarına kadar bilinmesini gerektirmektedir. Kâinatta vaki olmuş, şu anda olan ve gelecekte olacak olan bütün hadiselerin bilgisi sadece Allah'ın katındadır. Gerek kül halinde toplu olarak veya münferid bir şekilde ayrı ayrı bulunan, gizli ve aşikâr olan her şey ve her türlü hâller Allah'a daima ve tam olarak malum ve münkeşif olur. Allah'ın ilmi her şeyi ezelden ebede kadar kuşatıcı bir mahiyettir. Hiçbir şey O'nun ilminin dışında kalmaz.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, İlim, Âlim, Kâinat.

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü, Gaziantep.
zekikeskin1974@hotmail.com

THE EMERGENCE OF GOD'S KNOWLEDGE IN DIFFERENT WAYS

Abstract

He surrounded everything with the knowledge of God, who created the universe from nothing. With the most advanced technological instruments, only a limited frame can also be, we see how perfectly the infinite galactic systems, including the sun, moon, stars and planets, were created. God is the owner of eternity, capable of anything. God is the one who knows everything he has created and everything he will create in the future, and who has the knowledge of everything. The fact that God has knowledge of everything in the universe means the concept of "knowledge" in the Qur'an. The adjective "knowledge", which is one of God's adjectives, means knowing everything. God knows everything. God needs to know the existence he created until the finest revelation. God created such a perfect universe, a wonderful work of art, people, plants, animals and inanimate realms, a unique system and harmony of known and unknown realms. The ability to reward or be punished according to what people have done or not, also requires that these acts be known in the finest detail. The knowledge of all the events that have happened in the universe, which is happening now and what will happen in the future, is only in god's hands. Everything and all kinds of things that are hidden and obvious, either collectively or separately in ashes, are always and fully known to God. God's knowledge is encompassing everything from time to time. Nothing stays out of his knowledge.

Key Words: Qur'an, Knowledge, Scholar, Cosmos.

Giriş

Ayetlerden öğrendiğimiz kadarıyla Allah'ın ilmi kainattaki herşeyi kuşatmıştır. Allah'ın yarattığı her şey O'nun mülküdür. Allah ezeli ilmiyle bütün cüz'iyat ve külliyata taalluk edip kudretinin kemalini “Göklerde her ne var ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ındır” (Nisa: 4/126) sözüyle, ilminin kemalini de, “Allah her şeyi kuşatıcıdır” (Nisa: 4/126) sözüyle göstermiştir.¹ “Görünmeyenleri (gaybleri) bilendir” (Maide: 5/109) O'ndan hiçbirşey gizli kalmaz. O'nun ilmi sonsuzdur. Çünkü ulviyyat da süfliyat da Allah'ındır.² Mahlukatı yaratmadan önce neyin, ne zaman, nasıl olacağını, nasıl bir çağdan geçileceğini sonunun nasıl olacağını bilir. Ayrıca cehil, unutma, gaflet vb. noksan sıfatların da Allah'a izafesi asla mümkün değildir. İçte ve dışta, yükseklik ve alçaklıkta, maddede ve manada, dünyada ve ahirette ilahi kuşatmanın dışında bir şey tasavvur etmek mümkün değildir. Çünkü O kendisine hiçbir şey gizli kalmayandır.³ “O gün siz huzura alınırsınız, hiçbir şeyiniz Allah'a gizli kalmaz” (Hakka: 69/18), “O bütün görülmeyenleri bilir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz” (Cinn: 72/26-27), bu itibarla gaib ve şahid, ma'kulat ve mahsusat, külliyat ve cüz'iyat, büyük-küçük, subut ve istikrar, hareket ve sükun, hayat ve memat, hasılı olmuş-olacak, gizli-açık her şey bütün tafsilatı, bütün inceliğiyle gayet açık ve belig bir kitaptadır. Yani ilm-i ilahi de veya levh-i mahfuz'dadır.⁴ “Siz onları bilmezsiniz, Allah onları bilir” (Enfal: 8/60). O yarattıkları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur. O'nun verdiği hükme kimse itiraz edemez, yaptıklarından kimse hesap soramaz. Zira O adaletlidir, hikmet sahibidir, lütuf ve merhameti herşeyi kuşatmıştır.⁵ Allah'ın ilmi

¹ Fahrüddin Râzî, *Mefatihü'l-Gayb*, Darü'l-Fikr, Beyrut-1401/1981, 1157-62.

² M. Hamdi Yazır Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Yayınları, İstanbul-2002, 3/92-93.

³ Rağıb El-İsfehani, “İlm”, *El-Müfredat*, Mektebetu-Nezaru-Mustafa Baz, Beyrut-1983, 2/446-448.

⁴ Elmalılı, 3/92-93.

⁵ Taberi, Muhammed bin Cerir, *Câmiu'l-beyân an Te'vîli âyi'l-Kur'ân*, Mektebeti İbn-i Teymiyye, Kahire-1422/2001, 7/530.

görebildiğimiz ve bildiğimiz kadarıyla farklı şekillerde tezahürü vardır. Biz bunların bazılarından bahsetmeye çalışacağız.

1. Allah'ın İnsan Üzerinde Tezahürü

Allah'ın yarattıkları arasında en şerefli ve akıllı varlık olarak yaratılan hiç şüphesiz insandır. İnsanın yaratılması o kadar mükemmel bir dizayn ve sanat eseridir ki hayretler içinde kalmamak mümkün değildir. Bu da Allah'ın sonsuz kudret ve ilim sahibi olmasının tezahürüdür. Allah'ın ilminin insan üzerinde tezahürüne baktığımızda ilk insanı bizzat kendisi yaratmıştır. “O, insanı ateşte pişirilmiş toprak kaplar gibi kurutulmuş çamurdan yarattı” (Rahman: 55/14). İnsanın ilk menşei olan arz⁶, hayat belirtisinden uzak iken Allah ondan süze süze insanı yaratmıştır. Ku'an'da ilk insanın topraktan, tin'den, tin'i lazib'den, hame-i mesnun'dan, ma-i mehin'den yaratıldığı bildirilmektedir.⁷ “Gerçek şu ki biz insanı çamurdan alınmış bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir korunakta nutfe haline getiriyoruz. Ardından nutfeyi alakaya çeviriyor, alakayı şekilsiz et yapıyor, bu şekilsiz etten kemikler yaratıyor daha sonra da kemiklere et giydiriyoruz; nihayet onu bambaşka bir yaratık halinde inşa ediyoruz. Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah çok yücedir” (Müminûn: 23/12-13-14). Yüce yaratıcı insanı belirli evrelerden geçirerek yeryüzünün değişik şekil ve renkte olması gibi insanı farklı ten rengi, farklı saç şekli, farklı boy ve bedende insanı yarattı.⁸ “O dökülen meniden ibaret az bir su değil miydi?” (Kıyame: 75/37). İnsanın alaktan rahim duvarına yapışan embryo'dan yaratıldığını şu ilahi sözlerle anlıyoruz. “O, insanı alaktan (embriyodan) yarattı” (Alak: 96/2). Nutfenin sperm hayvancığı olarak kastedildiğini, ana rahmindeki yumurtayı bu sperm hayvancığının aştığı⁹ ve onunla

⁶ Süleyman Hayri Bolay, “Âdem”, *İslam Ansiklopedisi*, 1988, Cilt: 1, s. 358-363.

⁷ Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul-2001, 9/187.

⁸ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, El-Muhit, Beyrut-1972, 1/112-113; Râzî, *Mefatihü'l-Gayb*, 23/84-87.

⁹ El-Bâr, M. Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Modern Tıbbıya göre İnsanın Yaratılışı*, T.D.V. Yayınları, Ankara-2005, s. 16-23.

birleşerek insanın oluşumunun ilk aşaması olan erkek ve kadının salgılarının karışımından, “karışık bir nutfeden” tek bir hücre oluştuğunu anlamaktayız.¹⁰ Rahme yerleşen bu tohum döllenmeden itibaren altı gün içinde rahmin duvarına asılıp filizlenmeye başlayarak bu tek hücre zigot adıyla üreyerek çoğalır, derken bir kan pıhtısı şeklini alır. Bu şekil yavaş yavaş çiğnenmiş ve atılmış sakız görünümüne benzer bir çiğnem et halini alır. Bu bir nevi içinde bütün programı barındıran büyük bir uygulama hafızası gibi yavaş yavaş oluşum aşamasına geçerek kıkırdak kemikleri oluşur, sonra bu kıkırdak kemiklerinin üzerine adaleler derken kaslar kaplanır. Sonra Allah sonsuz kudretiyle onu bağımsız bir birey olarak, mükemmel yaratılmış bir insan şekline koyar.¹¹ “Sonra onu bambaşka bir yaratık olarak inşa ettik” (Müminûn: 23/14). Böylece insanın bağımsız, kâmil, farklı olarak yaratıldığını öğreniyoruz.

İnsan ve onun dışındaki bütün varlıklarda döllenme ve zigot aşaması birbirine çok benzemektedir. Yaratılma safhasındaki kan pıhtısından sonraki aşamada gelişen embriyonun bir çiğnem et haline bürünmesiyle beraber şekillenen kıkırdak kemiklerinin oluşma aşamasında, 40-42 gün içinde insan diğer canlılardan ayrılarak bağımsız bir kimliğe bürünür. Bu kemik oluşumu ve kemiklere giydirilen adaleler ve kaslar insanı diğer bütün canlılardan ayrı bir oluşuma dönüştürmüştür.¹² “Sonra onu bambaşka bir yaratık olarak inşa ettik” (Müminûn: 23/14) ilahi sözünde ifade edildiği gibi aynı zamanda bu bilimsel olarak da kanıtlanmıştır.¹³

Kur’an insan embriyosunun üç karanlık bölge içinde büyüdüğünü söyler. “Allah sizi analarınızın karnında ve üç karanlıkta (zulûmât) şekilden şekile sokarak yaratır” (Zümer: 39/6). Bunlar dış karın cidarı (maternal anterior duvar), rahim cidarı (uterus duvarı), iç

¹⁰ Ernest Haeckel, *History Of Creation*, D. Appleton Company, New York-1887, s. 189-301.

¹¹ Ateş: 6/88-94.

¹² Ateş: 6/88-94.

¹³ Ateş: 6/88-94.

rahim zarı (amnio chorionic membrane)¹⁴ olarak ifade edilmiştir.¹⁵ Anne karnındaki bütün canlıların kemik yapısı kıkırdak şeklinde olarak kalır. Cenin anne karnından dünyaya geldiğinde bu kıkırdak sert bir kemik pozisyonuna girer. Bu da ceninin anne karnında iken sert kemik yapısının anne zarına ve karnına zarar vermemesi olarak ifade edilmiştir.¹⁶

Kur'an'da insanın anne karnında bulunduğu esnada gelişim aşamalarını öyle açıklayıcı ve tatmin edici bir şekilde anlatır ki bilimsel olarak da ispatlanmasıyla beraber hakikatı görmekteyiz.¹⁷ İnsan kalbi dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar sağ kulakçık, sol kulakçık, sağ karıncık ve sol karıncıktır. Kalbin sağ ve sol kısmı bir bölme ile birbirinden ayrıldığı gibi kulakçıklar ve karıncıklar da birbirinden ayrılmıştır. Kalb bir tulum gibi sol karıncıktaki temiz kanı aort atardamarıyla vücuda pompalar. Bu kan vücut hücrelerini dolaşarak onlara gıda taşır, muhtaç oldukları enerjiyi verir. Onlardaki zararlı maddeleri ve karbondioksiti alır, böylece kirlenir. Kirlenen kan, toplardamarla kalbin sağ kulakçığına gelir. Oradan açılan bir kapakla sağ karıncığa iner. Sağ karıncıktaki kirli kan, akciğer atardamarıyla akciğere gönderilir. Akciğerdeki hava keseciklerini dolaşarak, keseciklerdeki havaya karbondioksitini verir ve havadan oksijen alır. Böylece temizlenir, akciğer toplardamarı vasıtasıyla kalbin sol kulakçığına, oradan da sol karıncığına iner. Sol karıncıktan tekrar vücuda pompalanır. Kan dolaşımı denen bu olay bir dakikada 70-80 defa tekrarlanır.¹⁸

Kalp fonksiyonları bakımından cenin anne karnında iken sağ ve sol kulakçıklar arasındaki perde açıktır. Çünkü anne karnında cenin teneffüs etmez. Onun kanı, annenin akciğerinde temizlenen kandır.

¹⁴ Keith L. Moore, *The Developing Human Clinically Oriented Embryology*, Elsevier Yayınları, London-1982 s.8.

¹⁵ Maurice Bucaille, *The Bible The Qur'an And Science*, American Trust Publications, Indiana-1979, s. 198-207.

¹⁶ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 5/514.

¹⁷ Bucaille, *The Bible The Qur'an And Science*, s. 198-207.

¹⁸ Ateş: 6/88-94.

Anne akciğerinde temizlenen kan, göbek bağı vasıtasıyla ceninin kalbinin sağ kulakçığına gelir, oradan hemen sol kulakçığa geçer, sol kulakçıktan sol karıncığa iner, oradan da vücuduna pompalanır. Ceninin kanı, akciğerine gitmez, onda küçük kan dolaşımı olmaz. Bu iş, anne akciğeri tarafından yapılır. Bundan dolayı ceninin kalbinin sağ kulakçığına gelen kan, sağ karıncığa inmeden, doğrudan sol kulakçığa geçer. Fakat çocuk doğup burnu ve ciğerleri hava ile temasa gelir gelmez iki kulakçık arasındaki perde derhal kapanır. Kapanır ki sağ kulakçıktaki kan, sağ karıncığa insin, oradan akciğere giderek temizlensin, sol kulakçığa gelsin, sol karıncığa insin ve vücuda pompalansın. Anne karnında kalbin bu iki bölümü arasındaki perde açık iken çocuk doğar doğmaz bunun kapanması gerekir. Yoksa çocuk kanı temizlenmediği için bir iki dakika içinde ölür. Önce açık iken çocuk doğunca yaşaması için bu perdeyi kapatan, hiç şüphesiz o yüce yaratıcının hikmeti, tedbiri ve düzenidir.¹⁹ “Seni önce topraktan, sonra nutfeden yaratan sonra da seni insan şekline koyanı mı inkar ediyorsun” (Kehf: 18/37). İnsanı önce topraktan sonra en yakın madde-i vücudun olan bir katre meniden sonra müteaddit etvâr-ı hayatiye neticesinde tam, baliğ bir insan olarak vücade getiren Hâlık-ı Kerimi inkar mı eder oldun.²⁰ Bu hayretşinaz yaratılma merhalelerine baktığımızda insanın önce toprak ile sudan ibaret olan “sülâle” den yaratıldı. Bu beşeriyetin birinci mertebe-i hilkatidir. Sonra onu erkek ve dişinin sularının birleştiği sağlam korunaklı ana rahminde nutfe kıldı. Bu da beşeriyetin ikinci mertebe-i hilkatidir. Sonra o nutfeyi “aleka” denilen kırmızı, uyuşmuş bir kan haline getirdi. Bu da üçüncü bir hilkat mertebesidir. Sonra o uyuşmuş kanı bir parça et haline getirdi. Bu da hilkat-ı beşeriyenin dördüncü mertebesidir. Sonra o et parçasını da kemikler kıldı. Bu da beşinci mertebe-i hilkattir. Sonra o kemiklere et giydirdi. Bu da hilkat-ı beşeriyenin altıncı mertebesidir. Sonra onu duyan, gören, konuşan, hisseden, olarak bambaşka bir

¹⁹ Ateş: 6/88-94.

²⁰ Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, (Bilmen Yayınları, İstanbul, 1990), 4/1958.

yaratık olarak inşa etti. Bu da beşeriyetin yedinci mertebeye-i hilkatidir.²¹ Bu hayretşinaz yaratılış karşısında insanın dili tutulup beden ve ruh diliyle, “fe tebarekAllahu ehsenülhalikin (yaratanların en güzeli Allah ne yücedir)” (Müminûn: 23/14). Bütün bereketlerin içinde rahmetin imzası vardır. Bütün hareketlerin, hayırların sahibi Allah’dır. Bu nedenle bu kadar insanı mükemmel yaratan Allah en dikkat edilecek saygıya ve en büyük övgüye layıktır.

“Elbette biz insanı en güzel bir biçimde yarattık” (Tin: 95/4) onun düşünerek veya düşünmeyerek eyleme dönüştüreceği fiillerini uygulaması için yeryüzünü ona göre donatmış, sermiş, yapmış, bayındır hale getirmiştir. İnsanı akıllı bir varlık olarak yaratan yüce yaratıcı, ona belli sorumluluklar yüklemiştir. “Yaptıklarınızdan mutlaka sorumlu tutulacaksınız” (Nahl: 16/93). Var olma, varlığını devam ettirme, varlığını devam ettirirken ihtiyaç duyduğu öğeleri oluşturma, birlikte yaşama, yanındakilerin sorumluluğunu alıp onları hayatta tutmak için çabalama ve onların sorumluluğunu almanın yanında sorumluluğun gereklerini yerine getirme gibi yaşam mücadelesini verme ancak akıllı varlık olan insana özgüdür. “Ey İnsanlar sizi bir tek nefisten ve ondan da eşini yaratan ve her ikisinden de çok sayıda erkek ve kadınlar çıkaran Rabbinizden korkun” (Nisa: 4/1). İnsanı tek bir türden yaratan ve ona mükemmel bir dizayn veren sonra da ona canlılık belirtisi olarak ruhundan üfleyen Allah’dır. “Her şeyin hilkatini en güzel yapan ve insanı yaratmaya çamurdan başlayan O’dur. İnsanın neslini hakir bir sudan yaratan sonra onu şekillendirip ruhundan üfleyen ve sizin için kulak, gözler ve kalpler var eden O’dur. Doğrusu çok az şükrediyorsunuz.” Bu harikûlade yaratılış Allah’ın ilminin ve hikmetinin kemalini açıklamaktadır.²²

2. Allah’ın Hayvanlar Üzerinde Tezahürü

Kur’an’da isimleri hayvan adları olan, Bakara, Nahl, Ankebut, Neml, Fil gibi surelerle beraber farklı ayetlerde geçen çeşit çeşit

²¹ Bilmen, *Kur’an’ı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, 5/2264.

²² Râzî, *Mefatihü'l-Gayb*, 9/161.

hayvanların adları ve günlük hayatımızda bir veya birkaçıyla denk geldiğimiz, belgeselerde veya fotoğraflarda gördüğümüz çeşit çeşit renkte, farklı şekillerde simetrik olarak yaratılan hayvanlara baktığımızda Allah'ın ilminin tezahürü olduğunu görmekteyiz. “Hayvanları da O yarattı, onlarda sizi ısıtacak şeyler ve birçok faydalar vardır. Ve siz onlardan bir kısmını da yersiniz” (Nahl: 16/5). Allah kulları için deve, sığır, koyun ve keçi olmak üzere erkekli dişili sekiz çift hayvan yaratmak²³ suretiyle onlara nimetlerini bahşetmiştir. Onlarda kulları için maslahatlar ve faydalar kılmıştır. Yünlerinden ve kıllarından giyerler, evlerini döşerler, sütlerinden içerler. Ayrıca bunlarda kendileri için bir güzellik ve süs vardır.²⁴ Hayvanların varlığı, tamamen insanın hizmetine göre yaratılmış olmaları, yaratıcının kudretinin ilmi tezahürü olarak görmek lazımdır. Onların varlığı “Akşamleyin getirir, sabah salarken onlarda sizin için bir güzellik vardır” (Nahl: 16/6). Akşamleyin otlaktan dönerken böğürleri semiz, süt dolu, hörgüçleri yüksektir. Davarların ve bineklerin güzelliği hilkat güzelliği arasındadır. Bu gözle görülen ve basiretlere uygun düşen bir hâldir. Bunların çoklukları ve insanların bu davarları gördükleri vakit, bunlar filanın davarlarıdır, demeleri de onların güzel tarafları arasındadır. Hayvanların sürü hâlinde ağıldan çıkıp gitmeleri birbiri ardına birbirlerini takip etmeleri muazzam bir görüntü ortaya çıkarır. İnsan nefsi de onların gidişlerinden gelişlerinden dolayı sevince gark olur.²⁵

Hayvanların varlığı insana bir aidiyetlik, sahiplenme duygusu veriyor ve bu duygu hayvanların sadece insana hizmet için var olduğu sevincini yaşamalarına sebep oluyor.²⁶ Onların etlerinden, yünlerinden, sütlerinden, derisinden faydalanma insanın nefsinin

²³ Zemâhşeri, Muhammed bin Ömer, *El-Keşşâf*, Mektebetül-Ubeykan, Riyad-1998, 3/423.

²⁴ İbni Kesir, İsmail, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Müessesetü Kurtuba - Mektebetü Evlâdi's-Şeyh li't-Türâs baskısı, Kahire-2000, 8/291-292.

²⁵ Kurtubî, *El-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, Hişâm Semîr el-Buhârî neşri, Daru-Alemi-Kutub, Riyad-2006, 10/70-71.

²⁶ Kurtubî, *El-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, 10/123-127.

hoşuna gitmektedir. “Kuşkusuz sizin için hayvanlarda da büyük bir ibret vardır. Zira size, onların karınlarındaki işkembe ile kan arasından içenlerin boğazından kolayca geçen halis bir süt içiriyoruz” (Nahl: 16/66). Hayvanların midelerinde yedikleri ile hiçbir şey karışmadan tertemiz süzölmüş bir süt bahşeden²⁷ Allah’ın sonsuz kudretinin ve ilminin tezahürüdür. Hayvanların insanlar için hem faydaları vardır hem de yaptıkları işler açısından ibretlik durumları vardır. Bal arısının, “Rabbin bal arısına: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan kendine evler (kovanlar) edin. Sonra meyvelerin her birinden ye ve Rabbinin sana kolaylaştırdığı yayılım yollarına gir, diye ilham etti. Onların karınlarından renkleri çeşitli bir şerbet (bal) çıkar ki, onda insanlar için şifa vardır. Elbette bunda düşünen bir kavim için büyük bir ibret vardır” (Nahl: 16/68-69). Ona iç duygularına ilham verip sanatlarında çok hassas olmaları bal yapmadaki aldıkları görevlerini latif hareketlerle ince ince hassas dokumaları ve bu işlerinde isabet etmeleri bütün bunların bilgisi tüm detaylarına varana dek onlara tevdi edenin bizzat Allah olduğuna dair en büyük tanıklıktır, en açık belgedir.²⁸

İnanmayanların durumları sığındıkları şeylerin de “Allah’tan başka dostlar edinenlerin durumu, örümceğin durumu gibidir. Örümcek bir yuva edinir; halbuki yuvaların en çürüğü şüphesiz örümcek yuvasıdır. Keşke bilselerdi” (Ankebut: 29/41). Örümcek yuvası gibi ince ve çürük olduğunu belirterek, örümceğin bu yuvayı yaparken simetrik ölçülere dikkat ederek iç duygusal bir emirle bu görevi yaptığını bilmekteyiz. Örümceğin sahip olduğu salgı bezlerinden salgıladığı ince ipek tellerinden teşekkül eden bir ağ örür. Bu ağ insanlar taklit edemeyecek niteliktedir. Hayvanın sinir hüclerince kaydedilen ve ona geometrik şekilde ağ örme imkânı

²⁷ Zemâhşeri, *El-Keşşâf*, 3/446-447.

²⁸ Zemâhşeri, *El-Keşşâf*, 3/450-452.

sağlayan hârikulâde çalışma duygusu veren²⁹ Allah'ın sonsuz kudretinin ve ilminin tezahürüdür.

Kur'an'da Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Davud, Hz. Süleyman ve Hz. İsa gibi birçok kıssada bahsi geçen kuşlar, “Göğün boşluğunda emre boyun eğdirilmiş olarak uçuşan kuşları görmediler mi? Onları orada Allah'tan başkası tutamaz. Kuşkusuz bunda inanan bir toplum için ibretler vardır” (Nahl: 16/79). İlahi emre sıkı sıkıya bağlı olan kuşların hiçbir kılavuza gerek duymadan çıkış noktasına belli tarihte geri dönmek üzere çok uzun ve girift olan yolculuk mesafelerini kat etmeye kadir olduklarını ispat etmeleri ancak ve ancak hayvanın sinir hücrelerine işlenmiş bir göç programıyla izah edilebilmektedir.³⁰ Hayvanların belli bir düzen ve ahenk içinde üremesi, çoğalması, toplu halde bulunmaları, insana her açıdan fayda sağlamaları Allah'ın kudretinin ve ilminin tezahürüdür.

3. Allah'ın Bitkiler Üzerinde Tezahürü

Arapçada “nebâtât” olarak ifade edilen bitkiler,³¹ “Bitkilerin her birinde düşünen bir insan ve toplum için ibretler vardır” (Şuara: 26/7-9) insan için vazgeçilmez yaşam kaynağı ve besin deposudur. Yeryüzünde bulunan harikalara insan baktığında orada, faydası ve menfaati çok, her türden beğenilen nice güzel şeyler yaratıldığını müşahade etmektedir.³² Kur'an'da birçok meyve, sebze ve bitki adı geçmektedir. Bunların her biri ayrı renklerde ve ayrı şekil ve tatlardadır. Bu meyveler, insanların faydalandığı ve gıdalandığı üzüm “Üzüm bağları ve yoncalar” (Abese: 80/28), hurma, “Veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı; öyle ki, içlerinden gürül gürül ırmaklar akıtmalısın” (İsra: 17/91), incir ve zeytin “İncir ve zeytine and olsun” (Tin: 95/1), kiraz “düzgün kiraz ağacı” (Vakıa: 56/28), nar

²⁹ Bucaille, *The Bible The Qur'an And Science*, s. 190.

³⁰ Hamburger, Jean, *La Puissance et la fragilité, Essai sur les métamorphoses de la médecine et de l'homme*, Flammarion, Poche-1984, s. 69-73.

³¹ İlhan Kutluer, “İlm-i Nebât”, *İslam Ansiklopedisi*, 2000, Cilt:22, s. 134-137.

³² Sabûni, Muhammed Ali, *Safvetü t-Tefasir*, Daru'l-Kur'an'il-Kerim, Beyrut- 1981, 2/375-376.

“O, gökten su indirendir. İşte biz onunla her türlü bitkiyi çıkarıp onlardan yeşillik meydana getirir ve o yeşil bitkilerden, üst üste binmiş taneler, -hurma ağacının tomurcuğunda da aşağıya sarkmış salkımlar- üzüm bahçeleri, zeytin ve nar çıkarırız: (Her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı” (En’am: 6/99), muz “Meyveleri salkım salkım dizili muz ağaçları” (Vakıa: 56/29) şeklindedir.

Bu meyvelerle beraber, soğan, sarımsak, mercimek, acur, kabak, hardal, zencefil, başak, ılgın gibi sebzelere zikredilmektedir. “Rabbine dua et de bize yerin yetiştirdiği şeylerden; sebzelerden, acurundan, sarmısağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarın, dediniz” (Bakara: 2/61). “Orada kendilerine, katkısı zencefil olan içeceklerle dolu bir kâseden içirilir” (İnsan: 76/17). “Mallarımı Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir” (Bakara: 2/261) “(Yapılan iş,) bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu (adalet terazisine) getiririz” (Enbiya: 21/47). Bu saydıklarımızın dışında insanın menfaati için varlıklarını sürdürmekte olan hayvanların yedikleri ve faydalandıkları çeşit çeşit çayır, çimen, yonca ve bitkiler ve nicesinin insanın menfaatına fayda sağladığını bilmekteyiz.

İnsanın keşfetmediği nebatatların hepsi Allah’ın sonsuz kudretinin ve ilminin tezahürüdür. Bunları farklı ayetlerde görmekteyiz. “O, gökten sizin için su indirendir. İçilecek su onandır. Hayvanlarımızı otlattığımız bitkiler de onunla meydana gelir. Allah o su ile size ekin, zeytin, hurma ağaçları, üzümler ve her türlü meyvelerden bitirir. Elbette bunda düşünen bir kavim için bir ibret vardır” (Nahl: 16/10-11). Gökten indirdiği yağmur ile insanları, hayvanları ve bitkileri sulayan yüce Rabbimiz sınıfları, tatları, renkleri, kokuları ve şekilleri değişik olarak bunları çıkarır.³³ “O, gökten su indirendir. Her bitkiyi onunla bitirdik, ondan bitirdiğimiz yeşilden, birbirine benzeyen ve benzemeyen yığın yığın taneler,

³³ İbni Kesir, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, 8/295-299.

hurmaların tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdiklerinde ürünlerine, olgunlaşmalarına bir bakın. Bunlarda inananlar için, şüphesiz deliller vardır” (En’am: 6/99). “Gökten de bereketli bir su indirip onunla kullar için rızık olarak bahçeler ve biçilecek taneler (ekinler), birbirine girmiş kat kat tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları bitirdik ve böylece onunla ölü bir beldeye hayat verdik. İşte (dirilip kabirlerden) çıkış da böyledir” (Kâf: 50/9-11). Bu kadar mükemmel düzgün birbiri üzerine kümelenmiş meyve tomurcukları yaratan Allah’tır.³⁴ Yaratılan bütün bu meyvelerin, sebzelerin ve bitkilerin hepsi bir tek aynı su ile sulanmaktadır. “Yeryüzünde hepsi de aynı su ile sulanan birbirine komşu toprak parçaları, tek ve çok köklü üzüm bağları, ekinler, hurma ağaçları vardır. Fakat onları şekil ve lezzetçe birbirinden farklı kılmışızdır. Düşünen kimseler için bunda ibretler vardır” (Ra’d: 13/4). Bu kadar meyve, sebze bitki ve çiçekleriyle beraber hepsi farklı renk ve şekillerde belli bir ölçü ve düzen içinde yaratılmıştır. “Yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar yerleştirdik, orada her şeyi (dengeli) bir ölçüye göre bitirdik” (Hicr: 15/19). Allah’ın izniyle yeryüzünde miktarı malum, hacete, hikmet ve maslahata muvafık herşey oluştu. Yeraltında madenler, yer üzerinde çeşit çeşit ekinler yarattı. Bunlar sünnetullah gereği ürer ve çoğalırlar.³⁵ Bitkiler arasında üreme ve çoğalma belli bir düzen ve ahenk içinde gerçekleşir. Kimisi tohumla, kimisi çiçeklerin aşılınması ile kimisi basit bir çoğalma ile üreme gerçekleşir. Meyve, en gelişmiş ve en girift düzene sahip olan yüksek düzeyli bitkilerdeki üreme sürecinin en son safhasıdır. Meyveden önceki safha ise erkek (etamine) ve dişi (ovül) organlarıyla birlikte çiçek safhasıdır. Bu erkek ve dişi organlar, çiçek tozlarının yardımıyla döllenerek meyveler verirler. Meyveler de olgunlaştıktan sonra tohumlar bırakırlar, öyleyse her meyve erkek organlarla dişi organların varlığını öngörmektedir.³⁶ İşte Kur’an’ın da bahsettiği

³⁴ Sabûni, *Safvetü’-t-Tefasir*, 3/242-243.

³⁵ Bilmen, *Kur’an’ı Kerim’in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, 4/1720.

³⁶ Bucaille, *The Bible The Qur’an And Science*, 187.

mükemmel bu yaratılış Allah'ın sonsuz kudretinin ve ilminin tezahürüdür.

Sonuç

Sonsuz kudret ve ilmiyle herşeyi kuşatan yüce yaratıcı, ilminin tecellisi olarak yarattığı herşeyde imzası ve delili var. “Biz sana her şeyi apaçık beyan eden kitabı indirdik” (Nahl: 16/89). Her şey onun ilmiyle hareket eder, doğar, büyür, gelişir. Allah sürekli yaratma halindedir. Bununla ilgili bilginin varlığını Kur'an'dan öğreniyoruz. Allah'ın insanı kusursuz ve mükemmel yaratması onun ilminin tezahürüdür. İnsanın atası Hz. Âdem'i topraktan yaratıp sonra kendi ruhundan üfleyip canlı ve akıllı bir varlık olarak yaratması, sonraki insanları bir erkek ve bir dişinin ortak suyundan yaratması onun muhteşem ilminin tezahürüdür. Gören, duyan, hisseden, en önemlisi düşünen ve akleden bir varlık olarak yaratılan insanın düşünerek ve aklederek yaptığı icat ettiği her türlü alet, edevat, makine, teknolojik icatlar tamamen Allah'ın insana bahsettiği ilminin ürünüdür.

Şayet Allah âlim sıfatı ile bir şeye tezahür ediyorsa ondan mükemmel ve harikulade ürünler ve icatlar ortaya çıkar. Akıllı ve düşünen varlık olarak insanı yarattıktan sonra etinden, sütünden, derisinden faydalanacağı türlü türlü ve çeşitli boyut ve güzellikte nice hayvanları insan için yaratmıştır. Bu hayvanlar kimisi insanın taşıt ihtiyacını kimisi et ihtiyacını kimisi süt ihtiyacını karşılamaktadır. İnsanın emrine verilmiş olan hayvanlar Allah'ın ilminin ve kudretinin sonsuz nişanesidir.

Topraktan yaratılan insan yine toprakta yetişen ürünlerle bitkilerle hayat bulmaktadır. Çeşitli tat, renk, kokuda sayılamayacak kadar nebat yaratan Allah, yarattığı her meyvede her sebze de her otta gerek insan için gerekse hayvanlar için faydalar saklamıştır. Bütün bu meyveler, sebzeler ve bitkiler tek bir sudan sulanıyor ve tatları, renkleri, kokuları farklı oluyor. Bu da Allah'ın sonsuz kudret ve ilminin tezahürüdür. Dolayısıyla O'nun ilmi kainatı kuşatmıştır.

Kaynakça

A. Saim Kılavuz, *Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam'a Giriş*, Ensar Neşriyat, (4. Baskı), İstanbul-1998.

Ali Arslan Aydın, *İslam İnançları ve Felsefesi*, Çağrı Yay., İstanbul-1979.

El-Bâr, M. Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Modern Tıbbı göre İnsanın Yarattığı*, T.D.V. Yayınları, Ankara, 2005.

Ernest Haeckel, *History Of Creation*, D. Appleton Company, New York-1887.

Fahrüddin Râzî, *Mefatihü'l-Gayb*, Darûl-Fikr, Beyrut-1401/1981.

İbni Kesir, İsmail, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Müessesetü Kurtuba - Mektebetü Evlâdi'sh-Şeyh li't-Türâs baskısı, Kahire-2000.

İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, El-Muhit, Beyrut-1972.

İlhan Kutluer, "İlmi Nebât", *İslam Ansiklopedisi*, T.D.V. Yayınları, İstanbul-2000.

Jean Hamburger, *La Puissance et la fragilité, Essai sur les métamorphoses de la médecine et de l'homme*, Flammarion, Poche-1984.

Keith L. Moore, *The Developing Human Clinically Oriented Embryology*, Elsevier Yayınları, London, 1982.

Kurtubî, *El-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân, Hişâm Semîr el-Buhârî neşri*, Daru-Alemi-Kutub, Riyad-2006.

Maurice Bucaille, *The Bible The Qur'an And Science*, American Trust Publications, İndiana-1979.

M. Hamdi Yazır Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Yayınları, İstanbul-2002.

Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, Bilmen Yayınları, İstanbul-1990.

Rağıb El-İsfehani, *El-Müfredat*, Mektebetu-Nezaru-Mustafa Baz, Beyrut-1983.

Sabûni, Muhammed Ali, *Safvetü't-Tefasir*, Daru'l-Kur'an'il-Kerim, Beyrut-1981.

Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul-2001.

Süleyman Hayri Bolay, "Âdem", *İslam Ansiklopedisi*, T.D.V. Yayınları, İstanbul-1988.

Taberi, Muhammed bin Cerir, *Câmiu'l-beyân an Te'vîli âyi'l-Kur'ân*, Mektebeti İbni Teymiyye, Kahire-1422/2010.

Zemâhşeri, Muhammed bin Ömer, *El-Keşşâf*, Mektebetül-Ubeykan, Riyad-1998.